

ПРОБАЦІЯ ЯК ПЕРСПЕКТИВНИЙ ЗАСІБ РЕСОЦІАЛІЗАЦІЇ ЗАСУДЖЕНИХ І ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ СУСПІЛЬСТВА

PROBATION AS A PROMISING TOOL FOR THE RESOCIALIZATION OF CONVICTS AND ENSURING THE SAFETY OF SOCIETY

Романов М.В., к.ю.н.,
доцент кафедри кримінології та кримінально-виконавчого права
Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

Сеплива Ю.О., студентка I курсу магістратури
Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

Суббота М.С., студентка I курсу магістратури
Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

У статті розглянуто питання ефективності пробації як засобу ресоціалізації засуджених. Також визначено поняття ресоціалізації та виправлення, висвітлено їх співвідношення. Розкрито сутність та особливості вжиття ресоціалізаційних заходів, зазначено про важливість урахування віку засудженого, його соціального становища, статі та інших особливостей, що зумовлюють необхідність індивідуального підходу.

Запропоновано внести зміни до наявних видів пробації, зокрема доповнити перелік видів, визначених у законодавстві, «постпенітенціарною» пробацією, обґрунтовуючи цю думку складнощами, які виникають у колишніх засуджених після відбування покарання, що має підвищити рівень ефективності пробації загалом.

У статті розглянуто пробаційні системи у деяких зарубіжних країнах, зокрема історію запровадження пробаційної системи у Великій Британії, особливості діяльності пробаційних органів у Італії, а також зазначено приклад регулювання постпенітенціарної допомоги у Латвії. Також йдеться про необхідність перейняття досвіду цих та інших країн під час реформування пробаційної системи в Україні, адже саме пробація має допомогти зменшити витрати держави на утримання місць позбавлень волі та сприяти поверненню колишніх засуджених до правомірного життя.

Звертається увага на проблеми, які є характерними для цієї сфери, зокрема необхідність забезпечення ефективності виправних і ресоціалізаційних заходів шляхом залучення професіоналів у цю галузь, урахування особливостей кожного засудженого під час вжиття таких заходів, а також проблеми, що виникають зі сприйняттям колишніх засуджених суспільством, зазначається про важливість проведення роботи із суспільством, щоби сформувані у населення думку про можливість змін у поведінці колишніх засуджених. Щодо цього наводиться приклад волонтерської діяльності, пов'язаної з пробацією, як вияв ініціативної участі громадськості у процесі ресоціалізації засуджених. Аналізується одна з основних цілей виправної і ресоціалізаційної діяльності, а саме недопущення рецидивів злочинів. Увага при цьому акцентується на тому, що саме зменшення кількості повторних злочинів є запорукою безпечного функціонування суспільства. Пропонуються варіанти вирішення цих проблем, при цьому наголошується на необхідності вдосконалення національного законодавства щодо цієї сфери.

Ключові слова: пробація, виправлення, ресоціалізація, соціальна адаптація, надання допомоги засудженим.

The article deals with the effectiveness of probation as a means of re-socializing convicts. The concepts of resocialization and correction are also defined and their relationship is illuminated. The essence and peculiarities of the resocialization measures are disclosed; the importance of taking into account the age of the convict, his social situation, gender and other features that make it necessary to take an individual approach is noted.

It is proposed to amend the existing types of probation, in particular, to supplement the list of types defined in the legislation with "post-penitentiary" probation, justifying this opinion by the difficulties that former convicts have after serving their sentences, thereby increasing the level of probation effectiveness in general.

The article also examines probation systems in some foreign countries, in particular, the history of the introduction of the probation system in the UK, the peculiarities of probation authorities in Italy and provides an example of the regulation of post-penitentiary assistance in Latvia. It is also talking about the need to adopt the experience of these and other countries in reforming the probation system in Ukraine, because it is probation that should help reduce the cost of the state for maintaining places of imprisonment and facilitate the return of former convicts to legitimate life.

Attention is drawn to the problems that are characteristic of this area, in particular, the need to ensure the effectiveness of correctional and resocialization measures by involving professionals in this industry; taking into account the peculiarities of each convicted person in the conduct of such events; as well as problems arising from the perception of former convicts by society, it is noted that it is important to work with society in order to form an opinion among the population about the possibility of changes in the behavior of former convicts. And also on this issue, an example of volunteer activities related to probation is given as a manifestation of proactive public participation in the process of resocialization of convicts. One of the main goals of correctional and resocialization activities is analyzed – the prevention of recidivism. At the same time, attention is focused on the fact that it is the reduction in the number of repeated crimes that is the key to the safe functioning of society. And options are being proposed to solve these problems, while the need to improve national legislation in this area is noted.

Key words: probation, correction, resocialization, social adaptation, assistance to convicts.

Постановка проблеми. У зв'язку з проведенням в Україні пенітенціарної реформи й прийняттям Закону «Про пробацію» наша держава зробила значний крок для приведення у відповідність національного законодавства до європейських стандартів і створення гуманістичної системи виконання покарань. Показник кількості ув'язнених і засуджених, що перебувають у закладах виконання покарань, є надзвичайно високим, тому актуальним є питання соціальної адаптації і ресоціалізації осіб засуджених до позбавлення волі. Виходячи з місць позбавлення волі, засуджені мають повернутися до нормального життя, але для такої реінтеграції особи державою має проводитися комплекс правових, економічних, організаційних, психологічних та інших заходів.

Як показує міжнародна практика, пробація є одним із найбільш дієвих та економічних засобів для виправлення та ресоціалізації засуджених. Оскільки наша країна перебуває на етапі становлення інституту пробації, то в законодавстві існує багато прогалин щодо неврегульованості певних питань і суперечностей актів між собою. Однак основною проблемою є забезпечення ефективності цієї системи, щоб усе те, що написано на папері, було належним чином впроваджено в практику.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання становлення пробації в Україні та її ролі в ресоціалізації засуджених до позбавлення волі вивчали такі науковці, як Б. Головкін, К. Автухов, Н. Цвіркун, Л. Дубчак, М. Куте-

пов, І. Яковець. Однак інститут пробації постійно розвивається, а чинне законодавство зазнає змін, тому потребує актуального перегляду.

Метою статті є аналіз ефективності діяльності пробації як засобу ресоціалізації засуджених до позбавлення волі, скорочення показника рецидиву злочинності й забезпечення безпеки суспільства.

Вклад основного матеріалу. Як показує практика, відбування покарання у вигляді позбавлення волі несе негативні зміни для особистості засудженого й часто призводить до рецидиву злочинів. Із загальної кількості осіб, які щороку засуджуються в Україні до позбавлення волі, більше половини раніше вже відбували покарання. Причиною цього є детермінанти, які пов'язані з негативними явищами у процесі відбування покарання у вигляді позбавлення волі. Позбавлення волі характеризується моральними, соціальними та психологічними збитками для засудженого. В процесі відбування покарання в цих осіб зникає віра в себе, у них руйнуються сім'ї та зв'язки із зовнішнім світом, відбувається трансформація особистості, тому для соціальної адаптації засуджених має проводитися інтенсивна робота, яка обов'язково має супроводжуватися перш за все наданням психологічної допомоги. Інакше ми маємо високий шанс спричинення негативних криміногенних наслідків для суспільства.

Однак слід зауважити, що у зв'язку з реформуванням пенітенціарної системи та приведенням національного законодавства у відповідність до міжнародних стандартів перед Україною постало завдання створення відповідних умов для виправлення і ресоціалізації засуджених до покарання у вигляді позбавлення волі.

У ч. 2 ст. 50 Кримінального кодексу України сказано, що покарання має на меті не тільки кару, але й виправлення засуджених, а також запобігання вчиненню нових злочинів як засудженими, так і іншими особами [1]. Саме виправлення та ресоціалізації засуджених є одними з головних елементів мети виконання покарання.

Слід відзначити, що чинний Кримінально-виконавчий кодекс України надає офіційне тлумачення поняття «виправлення», а також закріплює нове для нашої правової системи поняття «ресоціалізація». У ст. 6 КВК України виправлення засудженого визначається як процес позитивних змін, які відбуваються в його особистості та створюють у нього готовність до самокерованої правослужняної поведінки. Під ресоціалізацією слід розуміти свідоме відновлення засудженого в соціальному статусі повноправного члена суспільства; повернення його до самостійного загальноприйнятого соціально-нормативного життя в суспільстві [2].

Слід погодитися з твердженням законодавця, що необхідною умовою ресоціалізації є виправлення засудженого. З цього випливає, що ми можемо розглядати виправлення й ресоціалізацію як засіб і мету. Ці два поняття, на нашу думку, є взаємопов'язаними і не можуть існувати один без одного.

Ми також підтримуємо думку про те, що виправлення засуджених є однією з необхідних умов ресоціалізації. І. Євтушенко щодо цього доцільно зазначає, що без досягнення виправлення засуджених процес ресоціалізації буде безрезультатним і безглуздим, тому що неможливо примусово адаптувати до життя в нормальному суспільстві особу, чий помисли та інтереси спрямовані проти самого суспільства, незважаючи на всі застосовані до неї заходи виправлення [3, с. 54].

Відповідно до ч. 4 ст. 6 КВК України, основними засобами виправлення і ресоціалізації засуджених є такі:

- 1) встановлений порядок виконання та відбування покарання (режим);
- 2) пробація;
- 3) суспільно корисна праця;
- 4) соціально-виховна робота;
- 5) загальноосвітнє і професійно-технічне навчання;
- 6) громадський вплив [2].

Одним із засобів ресоціалізації засуджених у цьому переліку є пробація. Відповідно до ст. 8 Закону України «Про пробацію», видами пробації є досудова, наглядова і пенітенціарна [4]. Оскільки ми досліджуємо саме питання виправлення й ресоціалізації засуджених до позбавлення волі, то доцільно в подальшому дослідженні говорити про пенітенціарну пробацію, яка найбільш тісно пов'язана з покаранням у вигляді позбавлення волі.

Саме запровадження в Україні такого інституту, як пенітенціарна пробація, стало значним кроком для інтеграції національного законодавства до європейського, а також створення органу, одним із завдань якого є вжиття заходів, спрямованих на виправлення засуджених та запобігання вчиненню ними повторних кримінальних правопорушень. Основною метою пробації є не покарання засуджених осіб, а, навпаки, ресоціалізація та корегування соціально-психологічних властивостей злочинця шляхом вжиття низки заходів, спрямованих на формування поваги до закону й соціальної адаптації.

Сутність пенітенціарної пробації полягає в тому, що законодавство покладає на суб'єктів соціального патронажу обов'язок допомоги звільненим особам шляхом вжиття комплексу правових, економічних, організаційних, психологічних та інших заходів, зокрема надання послуг, спрямованих на соціальну адаптацію [5, с. 59].

Принагідно відзначити, що головним завданням пенітенціарної пробації є саме створення умов для ресоціалізації засуджених і повернення їх до самостійного загальноприйнятого соціально-нормативного життя в суспільстві. Реалізація цього завдання здійснюється шляхом проведення соціальної, фізичної та психологічної адаптації осіб, засуджених до позбавлення волі. При цьому особливості таких робіт визначаються індивідуально, а саме з урахуванням віку, соціального становища, статі та інших особливостей.

Слід зауважити, що національним законодавством не регулюється і не виділяється як окремий вид постпенітенціарна пробація. Такий підхід законодавця критикується багатьма науковцями. Цю функцію виконує частково «пенітенціарна пробація», здійснюючи підготовку засуджених до звільнення.

Підхід до відсутності такого виду пробації, як постпенітенціарна, є досить незрозумілим для нас. Перш за все слід звернути увагу на міжнародно-правовий рівень, де наявність постпенітенціарного контролю передбачена Рекомендаціями CM/Rec(2010)1 Комітету Міністрів державам-членам про Правила Ради Європи про пробацію (прийняті Комітетом Міністрів 20 січня 2010 року на 105 пленарному засіданні заступників міністрів) (далі – Правила). Відповідно до п. 61 Правил, контроль після звільнення від тюремного ув'язнення має бути спрямованим на вирішення проблем засуджених, таких як працевлаштування, місце проживання, освіта й забезпечення виконання ними умов звільнення, щоби зменшити загрозу скоєння ними нового злочину й завдання значного збитку. Слід підкреслити, що постпенітенціарний контроль за змістом Правил передбачає роботу служби пробації у взаємодії з тюремною адміністрацією, засудженими, їх сім'ями й громадськістю для того, щоби підготувати засуджених до звільнення та адаптації в суспільстві [6, с. 21].

Враховуючи вищезазначене, ми підтримуємо позицію щодо необхідності доповнення Закону України «Про пробацію» таким видом пробації, як «постпенітенціарна пробація». Запровадження такого виду пробації могло б замінити наявний сьогодні адміністративний нагляд за особами, що були звільнені від покарання, та дало б концепції пробації завершеності [7, с. 164].

У більшості країн Європи пробація є не новим поняттям, адже воно активно та успішно впроваджується на практиці протягом багатьох років. Пробація показала свою ефективність на практиці, тому використовується як

захід кримінально-правового реагування та має бути використана передусім.

Перші спроби створення відповідних органів були зроблені у Великій Британії на початку 1820-х років для неповнолітніх. У 1907 році в Англії та Уельсі було прийнято Закон «Про пробацію злочинців» (“The Probation of First Offenders Act”), який і сьогодні можна назвати прикладом для сучасних законотворців. Нині служба пробації діє через 35 регіональних Трастів. Ці регіональні Трасти за своєю організаційно-правовою структурою є приватними або комбінованими об’єднаннями, що побудовані в результаті конкуренції і надають послуги, пов’язані з реабілітацією правопорушників [8, с. 20–21].

Цікавим є те, що послуги щодо реабілітації засуджених надаються службами на конкурсній основі та оплачуються Міністерством юстиції. Зокрема, якщо Траст не досягає певного кількісного показника зменшення рецидиву злочинності за певний період, то 10% бюджету перерозподіляється на інші організації або вибирається інша організаційно-правова структура. На нашу думку, підхід, побудований на конкуренції цих організацій (Трастів), є досить ефективним засобом мотивації для надання більш якісних послуг. Така модель поведінки заслуговує того, щоби бути переглянутою в Україні і, можливо, навіть імплементованою в національне законодавство.

Цікавим є досвід Італії, де пенітенціарна реформа щодо впровадження служби пробації відбулася ще 1975 р. Офіцери служби пробації в Італії є державними службовцями, а сама служба організована на трьох рівнях, а саме національному, регіональному та місцевому. Передбачено укладання угод з психологами та найм “Servizio civile”, тобто молодих людей, які несуть добровільну громадську службу замість примусової військової [9].

У Латвії прийнято Закон про Державну службу пробації, яка перебуває під наглядом Міністерства юстиції, є установою державного управління, яке здійснює державну політику у сфері нагляду за клієнтами пробації та корегування їх соціальної поведінки, а також виконує інші функції. Статтею 15 Закону Латвії «Про державну службу пробації» на Державну службу пробації покладено функцію надання постпенітенціарної допомоги, основою для надання якої є письмова угода між Державною службою пробації та засудженим. Державна служба пробації за угодою з клієнтом пробації може надавати інформацію про можливості отримання тимчасового житла особами, які не мають місця проживання; надавати допомогу в пошуку суспільно корисного заняття; надавати допомогу в отриманні документів, що засвідчують особу; пропонувати взяти участь у програмах пробації; надавати консультації про можливі рішення проблем щодо інтеграції в суспільство [10].

Таким чином, у зарубіжних країнах інститут пробації функціонує на високому рівні, залучаючи до роботи із засудженими як державні, так і недержавні органи. Досвід цих країн показує, що запровадження пробації сприяє поверненню порушників до нормального життя у суспільстві і знижує фінансові витрати держави, які є значно нижчими порівняно з утриманням місць позбавлень волі. Хоча зарубіжний досвід є надзвичайно корисним для нашої держави, але в національне законодавство імплементувати можна не всі положення, а лише ті, які відповідають духу нашої правової системи.

Однак законодавча урегульованість, наявність органів пробації, які забезпечують діяльність цієї системи, не дають стовідсоткової гарантії реального виконання її завдань. Саме необхідність забезпечення ефективності цієї системи з урахуванням впровадження ресоціалізаційних впливів на засуджених осіб є найактуальнішим питанням.

У своїй праці Л. Дубчак доцільно виділяє такі проблеми, які ускладнюють вищезазначені завдання. Зокрема, він називає дисонанс між виконанням ізоляцій-

ної та ресоціалізаційної функції карного закладу в умовах відбування покарання; забезпечення фахового підходу до здійснення ресоціалізаційного впливу на засуджених; складність підготовки та реалізації ресоціалізаційних програм в умовах перебування в карному закладі; специфічні особистісні характеристики засуджених, які формувалися у попередніх відповідних природних умовах соціального співжиття й наклали відбиток на складену делінквентну форму поведінки особистості, що важко піддається корегуванню в умовах досягнення повноліття [11, с. 147].

Вирішення наведених проблем, а також багатьох інших належить до компетенції держави. Реалізація покарань не повинна відмежовуватись від виправних та ресоціалізаційних заходів, адже йдеться не тільки про кару, але й про виправлення, перевиховання та ресоціалізацію засудженого.

Результативність ресоціалізаційного впливу залежить від професіоналізму осіб, які його здійснюють, тобто йдеться про залучення спеціалістів у цю сферу, а саме психологів, вихователів, а якщо йдеться про окремі вразливі групи осіб (наприклад, жінки, неповнолітні, особи пенсійного віку), то мають залучатись фахівці, які мають досвід роботи саме з такими категоріями населення.

Однією з основних проблем у цій сфері є ставлення до виправних заходів та особливості характеру самої особи засудженого, адже ефективність допомоги залежить переважно від бажання особи прийняти таку допомогу. Проблеми також включають особистісні характеристики конкретної особи, адже засудженим часто притаманні наркотична або алкогольна залежність, емоційна неврівноваженість, такі особи часто можуть підпадати під вплив інших осіб або групи осіб, тому існує необхідність індивідуального підходу до кожного із засуджених. З цього питання М. Кутепов зазначає, що сутність індивідуальної соціально-виховної роботи полягає в перегляді антигромадських та антиморальних думок, тенденцій, схильностей та звичок і в одночасному формуванні нової поведінки, яка має відповідати суспільним і моральним вимогам. Саме самосвідомість та самооцінка особи є основою формування такої поведінки [12, с. 675].

Звичайно, у цій сфері гостро постає питання про рецидиви злочинів, тобто одним із напрямів виправної та ресоціалізаційної діяльності є саме недопущення скоєння злочинів особами, які були раніше засуджені. Нагляд, надання допомоги як заходи виховного впливу пробації можуть допомогти протидіяти рецидивам, адже йдеться про можливість виправлення засуджених осіб, надання їм правильної мотивації. Також слід наголосити на важливості надання допомоги, консультацій та інформації сім’ям засуджених для створення сприятливих умов задля соціальної адаптації осіб, які відбули покарання в місцях позбавлення волі [13]. Отже, можна говорити про те, що запобігання вчинення засудженими повторних правопорушень є специфічним напрямом діяльності, предметом якого, зрештою, є створення умов повсякденного функціонування людини й суспільства загалом, які передбачають усунення потенційно ризикових факторів, здатних породжувати або провокувати ненормативні варіанти поведінки [14, с. 313–314].

Якщо говорити про ресоціалізацію у найбільш загальному значенні, то до неї можна віднести також період після закінчення строку виконання покарання. Тут йдеться про сприйняття суспільством осіб, які раніше були засуджені. Зокрема, це питання працевлаштування. Його можуть допомогти вирішити центри зайнятості, але на практиці багато колишніх засуджених стають безробітними. О. Беца у своїй роботі наводить, зокрема, таку причину невиконання вимог щодо працевлаштування центрами зайнятості населення, виконавчими органами влади й управління, органами внутрішніх справ, як низька кваліфікація осіб, звільнених із місць позбавлення волі, порів-

няно з працівниками аналогічних спеціальностей у народному господарстві [15, с. 7]. Однак не можна не згадати й таку причину, як стереотипність мислення суспільства: «колишні засуджені обов'язково вчинять злочин у майбутньому». Саме таке ставлення сприяє тому, що весь процес виправлення й ресоціалізації втрачає свою актуальність для особи, що призводить до рецидивних злочинів, адже навіть за щирого бажання знайти роботу й «почати нове життя» після засудження, не зустрівши підтримки від суспільства, особа втрачає свою цілеспрямованість і знову повертається до доступного виду заробітку. Проте тут слід зазначити, що це питання є актуальним лише для осіб, які справді хочуть виправитись, адже є багато осіб, для яких скоєння злочинів є цілком нормальним способом життя, і тут акцент має робитися саме на пенітенціарному етапі ресоціалізації, тобто на процесі виправлення особи. Наприклад, підвищення правової обізнаності засуджених осіб як один з виховних заходів має допомогти у подоланні стійкості поведінки особи щодо злочинних намірів.

Взагалі пробація є достатньо прогресивним явищем, але лише за умови її ефективності. Сьогодні існує чимало проблем, які не дають змогу говорити про реалізацію цілей, поставлених перед пробацією. По-перше, такі проблеми є результатом неточностей, невідповідності законодавчого врегулювання. Вирішити цю проблему можна шляхом внесення змін до чинних законів, врегулювання у них неточностей, прийняття нових уточнюючих та роз'яснюючих нормативно-правових актів. По-друге, слід приділяти велику увагу професійній підготовці персоналу органів пробації. Як ми вже зазначали, професіоналізм осіб, які здійснюють виховний вплив на засуджених, відіграє одну з ключових ролей у результативності такого впливу, тому, як правильно зазначає Л. Дубчак, дуже важливо усвідомлювати, що роль пенітенціарного вихователя в процесі реалізації корекційної програми впливу щодо засудженого має бути якнайбільш відповідальною. Тут має враховуватися низка умов, таких як специфіка системи організації пенітенціарних установ, метою яких є покарання, індивідуальний підхід до кожного засудженого [11, с. 151]. Саме для вирішення цього питання до персоналу органів пробації включені психологи, соціальні працівники, цілями яких є як установлення причин вчинення злочинів конкретними особами, так і сприяння запобігати рецидиву злочинів такими особами, тобто передбачається глибинна праця задля зниження кількості злочинів і, як наслідок, забезпечення безпеки суспільства. По-третє, слід підвищити рівень соціально-виховної роботи із засудженими. Виконання цілей пробації має бути дійсно реалізоване шляхом створення реальних умов для самореалізації засудженої особи. Цих цілей можна досягти шляхом вивчення потреб засуджених, визначення відсутніх компетенцій, вибору необхідних засобів зовнішнього впливу для створення умов їх надбання та зменшення негативних наслідків застосування кримінального покарання, як зазначають І. Яковець, К. Автухов, О. Таволжанський у своїй праці [16, с. 159].

Однак, окрім впливу на засуджених, деякі пробаційні заходи мають впроваджуватися також для населення. Зокрема, забезпечення інформованості населення з питань пробації є одним з найважливіших напрямів цієї сфери. Таке завдання є досить складним, але задля підвищення ефективності ресоціалізаційних та виправних заходів важливим є сприйняття суспільством того факту, що особи, які раніше були засуджені, здатні до змін, отже, політика держави має також бути спрямована на формування такого ставлення у населення, зокрема, шляхом інформування про стан реформи пробації в країні, проведення бесід і роз'яснень у цій сфері. Також слід сказати, що Законами України «Про пробацію» та «Про волонтерську діяльність» передбачена волонтерська діяльність, пов'язана з пробацією. Як зазначено у ст. 20 Закону України «Про пробацію», основним завданням волонтерів пробації є сприяння органу пробації у здійсненні нагляду за засудженими та проведенні з ними соціально-виховної роботи [4]. Усі особи, які мають необхідні знання й навички та відповідають вимогам, що висуваються до волонтерів пробації, можуть допомогти цій системі виконати її завдання, при цьому ініціативна роль має підвищити рівень виконання таких завдань загалом.

Висновки. Отже, підсумовуючи все вищевикладене, можемо говорити про те, що ідея й мета пробації є дуже прогресивними. Впровадження цієї системи наближає нашу країну до стандартів і рівня європейських держав. Провівши аналіз наданих законодавцем визначень понять «виправлення» та «ресоціалізація», ми дійшли висновку, що вони доповнюють одне одного, тому їх важко розділити як зовсім окремі поняття. Окрім виділення Законом України «Про пробацію» видів пробації, ми вважаємо за доцільне впровадити поняття постпенітенціарної пробації, адже процес ресоціалізації засудженого полягає як у зміні ставлення особи до вчинення злочинів (як наслідок, зменшення кількості рецидивів) на етапі виконання покарання, так і в реінтеграції особи, яка відбула покарання, до звичайного, законослухняного життя у суспільстві. Отже, законодавчого вдосконалення та врегулювання потребує час і після того, як закінчується строк виконання покарання.

Ресоціалізація та виправлення як завдання пробації є дуже складно виконуваними й потребують значних зусиль із боку органів пробації, що включають залучення спеціалістів у цю сферу для досягнення реального результату; індивідуальний підхід до кожного із засуджених; підвищення рівня правової обізнаності як засудженого, так і населення, в яке повертатиметься колишній засуджений. Звичайно, задля вдосконалення національного законодавства буде доцільним використання досвіду зарубіжних країн у цій сфері, зокрема Великої Британії, Італії, а також Латвії, адже на прикладі таких країн можна простежити не тільки декларативні положення законів, але й їх багаторічне впровадження в реальне життя й результативність таких заходів загалом.

Отже, надскладні завдання, що ставляться перед пробацією, можна виконати лише шляхом відповідальної праці органів пробації за належного законодавчого врегулювання цієї сфери.

ЛІТЕРАТУРА

1. Кримінальний кодекс України : Закон України від 5 квітня 2001 року № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14> (дата звернення: 01.04.2021).
2. Кримінально-виконавчий кодекс України : Закон України від 11 липня 2003 року № 1129-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1129-15> (дата звернення: 01.04.2021).
3. Евтушенко И. Условно-досрочное освобождение осужденных к лишению свободы и их ресоциализация : монография. Волгоград : ВолгГТУ, 2005. 316 с.
4. Про пробацію : Закон України від 5 лютого 2015 року № 160-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/160-19> (дата звернення: 01.04.2021).
5. Науково-практичний коментар до Закону України «Про пробацію» / за заг. ред. О. Копиленка, Є. Бараша. Київ, 2019. 116 с.
6. Рекомендація CM/Res (2010)1 Комітету Міністрів державам-членам про Правила Ради Європи про пробацію (прийняті Комітетом Міністрів 20 січня 2010 року на 105 пленарному засіданні заступників міністрів). URL: <https://www.probation.gov.ua/wp-content/uploads/2019/04/02> (дата звернення: 01.04.2021).
7. Цвіркун Н. Щодо проблемних аспектів пенітенціарної пробації в Україні. *Інститут пробації в Україні: сучасний стан і перспективи розвитку* : матеріали міжнародного круглого столу (16 квітня 2019 року). Київ : Національна академія прокуратури України, 2019. 196 с.

8. Основи професійної діяльності персоналу органу пробації : навчальний посібник для органу пробації / авт. кол. ; за ред. Дж. Седхема, М. Октігана. Київ, 2017. 242 с.
9. Гандіні Л. Правові основи, організація і розвиток служби пробації в Італії. *Рада Європи: підтримка тюремної реформи* : семінар на тему умовного засудження. Київ, 2012. URL: <http://probation.at.ua/index/ital/0-42> (дата звернення: 01.04.2021).
10. О Государственной службе пробации : Закон Латвийской Республики от 30 декабря 2003 года. URL: <http://mosmediator.narod.ru/index/0-430> (дата звернення: 01.04.2021).
11. Дубчак Л. Проблеми реалізації ресоціалізаційних програм щодо засуджених в умовах відбування покарання. *Вісник Пенітенціарної асоціації України*. 2017. Вип. 1. С. 147–155.
12. Кутєлов М. Деякі проблеми ресоціалізації неповнолітніх засуджених в Україні. *Молодий вчений*. 2018. Вип. 2 (54). С. 674–677.
13. Європейські правила пробації : Рекомендація Комітету міністрів Ради Європи від 20 січня 2010 року. URL: <https://rm.coe.int/16806f4097> (дата звернення: 01.04.2021).
14. Романов М. Зміст поняття безпеки при визначенні мети пробації. *Діджиталізація і безпека* : матеріали міжнародної конференції / за ред. А. Гетьмана, Б. Головікіна (м. Харків, Національний юридичний університет ім. Ярослава Мудрого, 19 листопада 2020 року). Харків : Право, 2020. 410 с.
15. Беца О. Соціальна адаптація осіб, звільнених із місць позбавлення волі. *Соціальна політика і соціальна робота*. 2002. Вип. 2 (22). С. 5–15.
16. Правовий вплив на неправомірну поведінку: актуальні грані : монографія / за ред. О. Козаченка, Є. Стрельцова. Миколаїв : Іліон, 2016. 768 с.